

sek logikusan egymásra épülő sora hozhat tényleges megoldást, amelyben legelső sorban a családot, mint a szocialista társadalomnak is legalapvetőbb sejtjét kell gazdaságilag és szociálisan érdekeltté tenni abban, hogy valamennyi tagjának egyéni boldogsága, érvényesülése lehetősége és a család harmóniája legyen a társadalom újratermelésének mozgató rugója, s ezen keresztül a társadalmi bajok keletkezése megelőzésének biztos és elsődleges forrása.

Ha a családok alapvető anyagi gondok nélkül tudják nevelni gyermekeiket, s ebben az anyai hivatás gyakorlását nem gátolják mindennapi megélhetési gondok s abból eredő állandó feszültségek, akkor a család visszanyeri azt az alapvető szerepét, hogy a maga melegével és meghittségével olyan érzelmi kapcsolatokat teremtsen minden tagja számára, amelyben a biztonságérzet és összetartozás, a testvérek és szülők szeretete, s mások tiszteletére nevelés – az iskola segítségével is – nemcsak kirekeszti, de alapjaiban előzi meg azokat a társadalmi méretű gondokat, amelyekkel most farkasszemet nézünk.

Dr. Túrós András (rendőrezredes, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Rendőrfőkapitányság vezetője)

A gyermek- és fiatalkorú bűnözés jellemzői Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Mi borsodiak örülünk annak, hogy e fontos téma napirendre került, azért is, mert olyan megyében ülészik a Társaság, ahol a bűnözés, a fiatalkorú bűnözés eltérő az országos átlagtól.

A téma aktualitását külön kiemeli, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága az elmúlt hónapban tárgyalta a magyar ifjúság helyzetét és határozatával iránymutatást adott az egész társadalomnak az ifjúság neveléséhez.

Mielőtt a fiatalkorú bűnözésről részletesebben szólnék, indokoltnak tartom, hogy röviden vázoljam a megye társadalmi, gazdasági szerkezetét és az általános bűnügyi helyzetét.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország egyik legnagyobb megyéje, lakosságának száma 810 ezer fő.

A lakosságunk 9 városban és 374 községben él. Miskolc város lakosságának létszáma meghaladja a 210 ezer főt.

Borsod az ország iparilag legfejlettebb megyéje. Az ipar négy központra koncentrálódik, Miskolc, Ózd, Kazincbarcika, Leninváros.

A megye gazdasága az elmúlt 40 évben dinamikusan fejlődött, több nagyberuházás valósult meg.

Ipari termelésünk az ország 10 %-át adja.

Mezőgazdaságunk is jelentős, 7 állami gazdaság és 92 termelőszövetkezet van a területen.

A megye idegenforgalma elmarad más megyék idegenforgalmától, de jelentősnek tartjuk a belföldi túrizmust. Szép számban érkeznek hozzánk csehszlovák és lengyel turisták, akik sajnos nem mindig a megye szépségeivel, nevezetességeivel ismerkednek, hanem bevásárló és üzérkedő túrizmust tapasztalunk.

A lakosság összetételét, kulturális színvonalát az ipari jelleg döntően

meghatározza. A foglalkoztatottak 42 %-a iparban dolgozik, s mindössze 14 %-a a mezőgazdaságban.

Az értelmiségi rétegen belül jellemző a műszaki értelmiség túlsúlya, ugyanakkor érezhető a humán értelmiség hiánya.

A lakosság összetételét kedvezőtlenül befolyásolja az, hogy az ipari centrumokban kialakult egy lezüllött, lump, csavargó réteg, akik a társadalom szélére kerültek, életmódjuk, életvitelük negatív példa erejével hatnak.

A témával összefüggésben, helyzetünk bemutatásakor meg kell említeni, hogy megyénkben a cigánylakosság aránya az országos átlagot meghaladja, mintegy 75.000 fő cigány származású a megye lakosságának 9 %-át teszi ki. Részvételük a bűnözésben az elmúlt években emelkedett, az országos átlagnak közel háromszorosa.

A megye több területen a „legek” közé tartozik. Megyénk helye, szerepe az ország életében meghatározó, ugyanakkor az említett körülmények alapvetően befolyásolják a közrend-közbiztonság helyzetét.

Bűnügyileg az ország *legfertőzöttebb területei* közé tartozunk, az elmúlt években a bűncselekmények száma folyamatosan emelkedett, 1983-ban megközelítette a 12 ezret.

A bűnözés struktúrájában lényeges változás nem következett be. Jelenleg is a vagyon elleni bűncselekmények a meghatározóak. Az össz-bűnözés mintegy 60 %-át teszi ki.

A közrend-közbiztonság helyzetét a megye lakossága rosszabbnak ítéli meg, mint amilyen. Ennek oka, hogy az elmúlt években az állampolgárok nyugalomát, az utca rendjét zavaró erőszakos, garázda jellegű bűncselekmények száma emelkedett. Ezen belül is egy-egy nagyobb társadalmi veszélyességű ügy különösen negatív hatással volt a lakosság biztonságérzetére!

Az erőszakos bűnözést tekintve a megyék rangsorában az első helyen állunk. Kedvezőtlen, hogy a személyi tulajdon sérelmére elkövetett rablások száma 10 év alatt csaknem 80 %-kal emelkedett. Nagyon sok az emberölés, a testi sértés és a garázdaság.

Az erőszakos bűncselekmények többségét általában zárt baráti körön,

vagy családon belül követik el, s azokat a primitív indulati tényezők, a harag, a bosszú, megromlott családi élet motiválja.

Sajnálatos, hogy az utóbbi időben – a lakossági ellátás hiányosságai miatt – *egyre jobban terjed a korrupció*, s ez negatív irányba befolyásolja a fiatalok életszemléletét. Értékelésünk szerint e jelenség annál is inkább veszélyes, mert a latencia itt a legnagyobb, így eleve nem érvényesülhet a társadalmi, politikai nevelő hatás.

A bűncselekmények növekvő tendenciájához hasonlóan emelkedett az *ismertté vált bűnelkövetők száma is*. Az elmúlt évben *megközelítette a 8000 főt*.

A megyében közel 60 ezer a fiatalok száma, akik becsületesen élnek, dolgoznak és tanulnak. Az általános megállapítás ellenére egyre több az olyan fiatal, aki konokul szembe helyezkedik szocialista társadalmunk törvényeivel és erkölcsével.

Évente 900–950 fiatalok követ el bűncselekményt. A tendencia emelkedő. A bűnelkövetők 13–15 %-a fiatalok, ez rosszabb, mint az országos átlag.

A fiataloknak 2/3-a vagyon elleni bűncselekményt követ el, mely elsősorban a személyi tulajdon ellen irányul. Leggyakoribbak a víkendház feltörések, járműlopások, műszaki cikkek eltulajdonítása.

Az anyagi haszonszerzési célnak jellemzi, hogy a betöréses lopások több mint 40 %-át fiatalok követik el.

Már említettem, hogy az erőszakos bűnözésben élen jár a megye. Sajnos, a fiatalok is egyre több erőszakos bűncselekmény, testi sértés, garázdaság, rablás tetteseként válnak ismertté.

A megye szinte valamennyi városa és vonzáskörzete bűnügyileg egységesen fertőzött. Mégis vannak olyan góccok, amelyek kiemelkednek az átlagtól. Abszolút számokat tekintve, Miskolcon van a legtöbb fiatalok bűnöző. Fertőzöttnek tekinthető Sátoraljaújhely, Encs, Edelény és vonzáskörzetük.

Galeri-bűnözésről szerencsére nem beszélhetünk, de nyugtalanító, hogy

egyre gyakorbb a csoportos bñözés. Több helyen spontán csoportok alakulnak, melyek kezdetben nem bñözési célzattal jönnek létre.

Megyénkben a fiatalokú bñözés okai egyezők az országgal, mégis vannak olyan speciális megyei okok, amelyek leginkább Borsodban hatnak:

– *Az egyik az urbanizáció és a gazdasági változások hatása, rövid idő alatt hatalmas nagyüzemek jöttek létre, új városok születtek, az üzemek munkaerő-szükséglete rendkívüli mértékben megnőtt.*

Megindult egy „népvándorlás” a falvakból az új városokba, más megyékből Borsod megyébe.

Az embereket városlakókká kényszerítettük. Ezzel a hatalmas átalakulással nem fejlődött a lakosság gondolkodása, műveltsége. A városokban az elszemélytelenedés kedvezőtlen hatást gyakorolt a fiatalokú bñözésre is.

– A másik, az úgynevezett *ingázás* és annak káros hatása. A megye foglalkoztatottainak 30 %-a, 103.400 fő más településről jár be munkahelyére naponta dolgozni, akik korán reggel indulnak és késő este érkeznek családjukhoz. Így a gyermeknevelésre idő sem juthat.

Különösen sajnálatos, hogy az ingázó nők száma évente átlagosan 3,5 %-kal gyarapodott, számuk meghaladja a 31 ezret. Ez annál is inkább negatív jelenség, mivel a gyermeknevelésben a családon belül meghatározó az anyag szerepe.

A gyermek és fiatalokú jellemének, személyiségének fejlődésére legmélyebb benyomást a család gyakorolja. A családok, a szülők a *tudatos gyermekneveléssel egyre inkább nem foglalkoznak*. Azért nem, mert nem érnek rá, a felgyorsult élet, a pénz utáni hajsza, az emiatt vállalt túlmunka elvonja a szülők figyelmét és idejét a *gyermek nevelésétől*.

Borsodban a családok három típusát különböztetjük meg.

1/ A napi munkaidő letöltése után, szabadidőben nem a gyermekneveléssel, a kultúrálódással foglalkoznak, hanem anyagi haszonszerzés érdekében túlmunkát vállalnak. A szülők többségét, mintegy 50 %-át sorolom ide.

2/ A második típus, az aktív közéleti tevékenység miatt nem jut a szülőknek idejük arra, hogy gyermekükkel foglalkozzanak. (Az ilyen szülők száma a közéleti passzivitás miatt egyre kevesebb.)

3/ A harmadik típus, a munkanélküli csavargó, alkoholizáló életmódot folytató, vagy alkalmi munkából élő szülők elhanyagolják a gyermeknevelést.

A családi kötelék fellazul, a gyermekkel való foglalkozás sokadrendű kérdéssé válik. Ezek a szülők a negatív példa erejével hatnak, a fiatalokú bñelkövetők egy jelentős része ilyen indítást kap.

Nemcsak borsodi sajátosság az alkoholizmus terjedése, de sajnos a méreteit tekintve az *alkoholfogyasztásban is élenjárunk*. Közel 15.000 fő alkoholista felnőttet tartunk nyilván, a nagy ivók száma meghaladja a 30.000 főt. A felnőttek példája alapján egyre több fiatalokú az italozás útjára lép, évente *több száz fiatalokút kell botrányos részegség miatt elmarasztalni*.

Aggasztóan magas megyénkben a *gyermekkorú „elkövetők”* száma, a gyermekbñözés önálló bñözési kategóriává alakult, és az ellene folyó harc egyre inkább gondot okoz a hatóságoknak és szűkebb társadalmunknak is.

Területünkön 180 ezer gyermekkorú él, a bñelkövetők száma évente 500 fő körül van. Több a gyermekkorú elkövető, mint a fővárosban. A tendencia itt is emelkedő, amely betudható annak, hogy a korosztályok népesszáma növekedett.

– *Megyénkben 9 ezer veszélyeztetett helyzetben élő gyermek él, a gyámhatóságokra óriási teher hárul, e téren összehangolt intézkedések vannak a tanácsi és rendőri szervek között, mégis nagyon sok a tennivaló, elsősorban az állami gondozás intézményes rendszerét kell tovább fejleszteni. Itt arra gondolok, hogy a pusztán családi okból bekerülőket nem különböztetik el a bñelkövetés miatt odakerülőktől.*

– Az intézményekben nem kielégítő a belső rend, gyakoriak a szökések, sok gyerek hónapokig távol van. A benti életforma esetenként a gyengébbek sanyargatására és egymás káros befolyásolására is lehetőséget ad.

Borsod megyében a cigány lakosság száma rendkívül magas, 75 ezer cigány származású él a területen, közülük 26 ezer gyermekkorú, és becslés adat, hogy a fiatalokúak száma megközelíti a 8 ezer főt.

A korábbi években a cigány lakosság társadalmi beilleszkedése gyorsabb volt. Napjainkban a gazdasági problémáink, az életszínvonal megtorpanása

miatt ez a folyamat lelassult, és ez hatással van a cigány fiatalok helyzetére is.

Azt tapasztaljuk és ezt a statisztika is bizonyítja, hogy a cigány bűnözés tovább terjed, a cigány életmód újra divatba jött. A 14–18 éves cigány fiatalok helyzete a legproblémásabb. Az iskolákból kikerülnek – többségük nem tanul tovább, dolgozni túl fiatalok és fizikailag gyengék, ezért nem marad más, mint a csavargás, a züllés és a bűnözés.

A fiatalok bűnelkövetők 40 %-a cigány származású, a gyermekkorú elkövetőknél ez az arány magasabb, a 90 %-ot is eléri.

A cigány fiatalok az erőszakos bűnözésben élenjárók, a rablások többségét ők követik el, jellemző a csoportos elkövetés és a brutális fellépés.

Ujabban a bűncselekményeket nyíltan, mások szeme láttára követik el, fényes nappal a legforgalmasabb helyeken támadják meg áldozatukat.

A cigány fiatalok egyik sajátos bűncselekménye a nemi erkölcs elleni. A 12–13 éves lányoknál már természetes a nemi élet. A 20 éves korú nők közül többen már 3–4 gyereket is szültek. A gyermek szülők nem képesek a világra jött gyermekükről gondoskodni. A cigány szülők többsége a KISKORU veszélyeztetése büntett törvényi tényállását a hatóságok szeme láttára valósítják meg.

Mi pedig tudomásul vesszük a gyermekek veszélyeztetését, erkölcsi, fizikai fejlődésük alacsony szintjét. Elnézzük, hogy fejlett szocialista társadalmunkban a cigány gyermekek rongyokban, hiányos öltözetben járnak és többségük gyengén táplált.

Borsod megye bűnügyi helyzete – ezen belül a fiatalok bűnözés – több sajátosságot mutat. Ugy tűnik, hogy e területen itt több a tennivaló, mint más helyen. Mert ha meg akarjuk állítani a bűnözés növekedését, akkor a fiataloké, a gyermekkorúak bűnözését kell visszaszorítani, hogy ne legyen bűnözői utánpótlás.

Erősíteni kell a társadalmi összefogást, társadalmisítani a bűnözés elleni harcot. Fokozni a társadalom önvédelmi képességét.

Nekünk szakembereknek jelezni kell az illetékes párt- és állami szervek

felé, hogy ha a társadalom önvédelmi képessége nem fokozódik, a társadalmi összefogás késik, a bűnözés nagyobb méreteket is ölthet.

Tovább kell erősíteni azt a felismerést, hogy a gyermekek nevelésének felelőssége nem hárítható át a társadalomra (az iskolára, a közművelődésre, a társadalmi- és tömegszervezetekre), hanem annak meghatározó eleme, a felelősség legfőbb viselője a család.

Mindent meg kell tenni azért, hogy a munkakerülő családtagok visszakerüljenek a társadalomba. Erre konkrét lehetőséget ad az 1985. január 1-től bevezetésre kerülő „szigorított javító-nevelő munka”.

Az alkoholizáló, de még nem alkoholista szülők, családok felismerésében, az alkoholizmus megelőzésében növelni kell a lakókörnyezet és a munkahely felelősségét.

A politikai munka eszközeivel fel kell lépni az önzés, harácsolás, korrupció ellen, hogy a szülők ilyen irányú életvitele, mentalitása ne hasson negatívan a serdülő fiatalok erkölcsi, politikai, világnézeti alakulására.

El kellene érni, hogy szociális helyzetünket ne a szülői háttér határozza meg, hanem saját munkájuk, tanulásuk, közéletiségük legyen a mérvadó.

Az ifjúság körében – politikai éretlenségükből adódóan – gyakran orientációs zavarokat okoznak a nemzetközi és hazai politikai, gazdasági életben jelentkező tendenciák.

Ezért emelni szükséges az ifjúság között végzett politikai nevelő munka színvonalát, a KISZ tömegbefolyásának növelését.

A fiatalok nevelésében még mindig kiaknázatlan ereje van a KISZ-szervezeteknek. A társadalom szélére kisodródott, a közösségekből nézeteik miatt, ápolatlanságuknál fogva kiszorult fiatalok pozitív befolyásolásához még mindig vannak tartalékaink.

A KISZ-szervezetek nagyobb gondot fordítsanak ezeknek a fiataloknak az alkotó, nevelő közösségekbe való bevonására.

Főkapitányságunk KISZ Bizottsága e felismerésből adódóan kezdeményezte, hogy a megye valamennyi KISZ-alapszervezete vállalja legalább egy ilyen fiatal átnevelését, bevonását a közösségi életbe.

Ha e területen sikerülne előbbre lépniük, elérnénk, hogy a fiatalok egy-

mástól elkülönült rétegei is közeledjenek egymáshoz, csökkennének a spontan alakuló csoportok, melyek a bűnözés lehetőségét is magukban hordozzák.

Az ifjúság körében napjainkban tapasztalható negatív tendenciák erősödése gyors, hatékony intézkedésre kötelezi nemcsak a rendőri, hanem a párt-, tanácsi- és tömegszervezeteket, a munkahelyi kollektívákat és lakóhelyi közösségeket.

Az ifjúság nevelését nem lehet egymásra hárítani, közösen kell felvállalnunk a felnövekvő nemzedék sorsának alakítását.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának iránymutatásai és határozataiból adódó rendőri feladataink végrehajtását e tanácskozási megállapításai is segítik, *orientálják*.

Vincze Tamás (bv. ezredes, a Tököli Büntetésvégrehajtási Intézet parancsnoka) hozzászólása:

Engedjék meg, hogy az elhangzottakat – amelyek jó részével maradéktalanul egyetérték – kiegészítsem egy-két olyan információval, amit a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt fiatalok körében szereztünk. Utalnék arra a megjegyzésre, amely az első előadásban elhangzott arról, hogy a népesség iskolázottsága javult, a bűnözés azonban ebben a korosztályban mégsem csökkent.

Valójában az a helyzet, hogy a súlyosabb, a végrehajtandó szabadságvesztéssel honorált bűncselekmények elkövetőinél nagyon egyértelműen megmutatkozik ez az összefüggés. Hadd támasszam alá ezt egy-két adattal. A ma szabadságvesztés-büntetésüket töltő fiatalok, azaz fiatalokként elítéltek mintegy 55 %-a nem fejezte be az általános iskola 8 osztályát, bár csaknem mindenki túl van a tanköteles koron. A mintegy ezerszáz fiatalokból alig 40 az, aki a 14. és 16. életéve között van, tehát még tankötelesnek minősíthető. Szakmai végzettség szempontjából mindössze 6 %-uk mutathat fel valamilyen papírral arról, hogy szakirányú tanulmányokat folytatott az általános iskola befejezése után. Előéletükre jellemző, hogy mintegy 80–85 %-uk nem rendelkezett munkaviszonnyal a bevonulása előtt, illetőleg a bűncselekmény elkövetésének időszakában. A családi háttér is egyértelműen negatívabb, mint amit itt általában a fiatalokról hallottunk, a szociális helyzet szintén. Az állami gondozottak aránya mintegy egyharmad. Még egy adatra utalnék, amely részben vizsgálatokon, részben becslésen alapul: mintegy 13–14 %-ra tesszük azoknak az arányát a büntetésüket töltők között, akik kifejezett személyiségzavarban szenvednek, ezzel terheltek. Mindebből azt hiszem, arra lehet következtetni, hogy nem a fiatalok, azaz büntetőjogilag vétőképes fiatalok össznépessége jellemzőinek a megismerése segíthet bennünket legjobban a helyzet megítélésében, s a feladatok meghatározásában, hanem egy ennél szűkebb, rosszul szocializált, hátrányos, halmozottan hátrányos réteg tanulmányozása, s ezen belül megkülönböztetett figyelmet igényelnek a cigányok. Az arányukról: nálunk a büntetésüket töltő fiúk mintegy 55 %-a cigány, a lányoknál ez az arány meghaladja a 75 %-ot. És itt utalnék az értékrenddel kapcsolatban elmondottakra, annak egy másik összefüggésére. Az értékrend annyiban is torzult és sajátos, hogy – ez a cigány népességre és cigány elkövetőkre jellemző tapasztalat – azok a normák, az a normarendszer, amelyek szerint a zártabb közösségükben otthon élnek, nem felelnek meg, nem fedik a társadalmilag elvárt maga-